

Elemente teoretice de bază privind finanțele

Gestiunea financiară și de credit care funcționează în orice economie modernă este formată din mai multe subsisteme: finanțele întreprinderilor, bugetul statului, asigurările sociale, relațiile de credit, etc. Fiecare subsistem reflectă anumite fonduri cu diferite destinații.

Finanțele întreprinderilor reprezintă veriga primară a sistemului financiar și de credit pentru că majoritatea fondurilor formate la nivelul economiei naționale își au izvorul în veniturile create în aceste subsisteme de bază. Fenomenul financiar se naște din relațiile pe care întreprinderea le are cu agenții economici și financiari, cu statul, etc.

Întreprinderea e o combinație de factori materiali (capital tehnic) și factori umani; un agent economic care e un centru de decizie format din 4 universuri independente :

- universul economic, universul financiar, universul statal, universul social.

Ca agent economic întreprinderea intră în relații cu alți agenți economici pe care îi întâlnește pe diferite piețe în care se schimbă bunuri și servicii. Aceste schimburi aparțin universului financiar care apare odată cu universul economic. Agenții economici care se întâlnesc pe diferite piețe constituie contextul social în care funcționează întreprinderea. Acești agenți pot fi grupați în funcție de piețe în :

- furnizori – sunt întâlniți pe piețele de materii prime și servicii
- clienți – pe piețele de produse și servicii
- salariați și manageri – cei care intră în relația cerere-ofertă pe piața muncii
- acționari, asociați, creditori – întreprinderea interacționează pe piețele financiare

Totalitatea raporturilor ce apar în cadrul activității economice, financiare și sociale la nivelul întreprinderii reprezintă esența finanțelor întreprinderii. În plan suprastructural finanțele întreprinderii se prezintă ca o ramură a științei financiare. Izvoarele acestor surse financiare în vederea satisfacerii nevoilor întreprinderii sunt nelimitate. Fondurile create într-o întreprindere reflectă necesitatea acoperirii principalelor necesități de funcții : fondul de investiții, fondul de rulment, fondul de rezervă, etc.

Principalele metode de colectare a fondurilor sunt : aportul asociaților, autofinanțare, creditare, finanțare de la buget. Sursele și metodele de constituire a acestor fonduri diferă în funcție de formele juridice ale societăților comerciale și de structura proprietății. Astfel vom întâlni particularități la finanțele regiilor autonome, companii naționale, societăți comerciale cu capital mixt, de stat sau privat, respectiv cu capital român și străin, precum și societăți cooperatiste. Ținând cont de stadiul actual de dezvoltare al României și de tranziția la economia de piață se impun a fi luate unele măsuri de perfecționare a finanțelor întreprinderii precum :

- continuarea înlăturării caracterului centralizat al finanțelor
- instituirea unor pârgii financiare
- renunțarea la cele vechi
- îmbunătățirea mecanismelor de formare și gestionare a capitalului
- accelerarea circuitului fondului
- folosirea unor metodologii adecvate de stabilire a necesarului de fonduri, a rezultatului financiar și de analiză financiară
- stimularea sau restrângerea de către stat a unor activități și reorientarea altora
- creșterea rolului creditelor și dobânzilor în finanțarea activității economice
- aplicarea unor metode corespunzătoare de amortizare a activelor fixe în raport cu specificul acestora

- înlăturarea blocajului financiar la nivelul firmei și instituirea unor forme rapide de decontare și de plăți

Finanțele întreprinderii trebuie să contribuie la consolidarea economiei de piață, a dezvoltării proprietății private, la o mai bună gestionare a patrimoniului, asigurarea unui circuit eficient al capitalurilor, la armonizarea tuturor intereselor, la promovarea progresului tehnic și la creșterea calității produselor în vederea unei participări eficiente la circuitul mondial al bunurilor și valorilor.

FUNCȚIILE FINANTELOR ÎNTRINDERII

Ca orice subsistem financiar, finanțele întreprinderii îndeplinesc 2 roluri importante și anume funcția de repartitie și funcția de control prin intermediul cărora se poate adânci și analiza și rolul finanțelor.

FUNCȚIA DE REPARTIȚIE

În condițiile economiei de piață funcția de repartitie are alte valențe imprimate de forma de proprietate, autonomia întreprinderii și strategiile dezvoltate.

La modul general se poate spune că funcția de repartitie constă în formarea capitalurilor, în alocarea și folosirea lor în scopul realizării obiectivului ce constă în : producție, comercializare, obținere de profit, etc.

Pe un plan analitic funcția de repartitie reflectă colectarea capitalurilor inițiale din diferite surse, circuitul și repartizarea acestora pe destinații, organizarea și constituirea lor, modificarea proporțiilor fondurilor, atragerea de noi surse externe.

Întrucât constituirea și gestionarea capitalurilor, desfășurarea activității economice și obținerea de rezultate financiare dau naștere unor obligații bănești, funcția de repartitie trebuie să le includă și pe acestea.

Procurarea și dezvoltarea activului economic sau a aparatului de producție necesită existența unor resurse bănești de finanțare. Aceste fonduri proprii și împrumutate se avansează și se încorporează în elementele de activ trecând prin diferite faze ale circuitului economic, ele întorcându-se dacă acțiunea desfășurată este eficientă economic cu un surplus monetar.

Astfel, funcția de repartitie reflectă atât constituirea capitalurilor sociale cât și a celor destinate creșterii sau satisfacerii altor obiective economice; funcția de repartitie se concretizează în formarea capitalurilor proprii și împrumutate, în alocarea și folosirea acestora, formarea și repartizarea profitului, restituirea împrumuturilor și achitarea obligațiilor.

Prin intermediul funcției de repartitie a finanțelor se formează și se utilizează o gamă variată de fonduri pentru satisfacerea nevoilor proprii ale întreprinderii, ale salariaților și cerințelor sociale.

Deși există diferențe de la o întreprindere la alta în ceea ce privește structura fondurilor se pot identifica elemente comune :

- în regiile autonome, pe lângă capitalurile proprii și împrumutate se mai crează și o serie de fonduri din profit (fondul de rezervă, fondul de dezvoltare, fondul de acțiuni culturale, sportive, fondul pentru recalificare, fondul de cointeresare și premiere, etc.)
- în societățile comerciale structura fondurilor este asemănătoare cu cea a regiilor autonome, apărând diferențe în ceea ce privește modul de procurare și de repartizare a rezultatelor nete; își pot procura capital prin vânzarea de acțiuni, aporturi noi; la societățile comerciale repartizarea rezultatului între asociați/acționari se face în funcție de ponderea pe care o deține fiecare.

- regiile și societățile comerciale cu capital de stat pot beneficia și de subvenții, alocații de la stat pentru acoperirea unor diferențe de preț sau unor costuri mari de exploatare; de aici provin particularitățile cu privire la modul de repartizare al rezultatului în unitățile de stat.
- societățile comerciale varsă la buget impozitul pe profit iar profitul net în mare parte le revine acționarilor între care se poate afla și statul.
- înlocuirea și sporirea capitalului economic la o societate comercială existentă se poate realiza din resurse interne cum sunt prelevările din profit
- la societățile de dimensiuni mijlocii și mari, atragerea de surse externe poate fi făcută prin constituirea de noi acțiuni sau obligațiuni.
- I.M.M.-urile își formează fondurile prin aporturi personale din beneficiu precum și din surse atrase împrumutate.

Funcția de repartitie a fondurilor vizează fluxurile financiare de intrări și ieșiri determinate de derularea principalelor operațiuni economice și financiare care afectează patrimoniul unității.

FUNCȚIA DE CONTROL

În economia de piață centrul de greutate al funcției de control se desfășoară la nivelul celulelor de bază ale economiei, efectuându-se descentralizat.

Funcția de control are 2 laturi : una constatativă și una corectivă care se întrepătrund în procesul managerial.

Funcția de control nu trebuie să se rezume doar la latura constatativă, principala sa menire e să contribuie prin acțiuni de prevenire și de corectare la optimizarea activității.

Controlul activității prin intermediul finanțelor necesită crearea unui cadru organizatoric ce să acționeze unitar în vederea prevenirii abaterilor și creșterii rentabilității.

Promovarea economiei de piață, creșterea autonomiei întreprinderii și privatizarea au schimbat obiectul, sfera de cuprindere, executanții controlului fiscal și financiar precum și obiectivele urmărite de acest control.

Un factor esențial pentru desfășurarea efectivă a activității de control este reprezentată de structura acționariatului, respectiv de persoana care deține pachetul majoritar (de control).

Funcția de control are o sferă largă în circuitul economic, toți indicatorii realizați din programele economice și din bugetul de venituri și cheltuieli ceea ce impune și organizarea unei evidențe sistematice, corecte și reale, tehnico-operativă, statistică și contabilă.

Controlul trebuie organizat astfel încât să constituie un instrument de prevenire și lichidare a cauzelor care conduc la o risipă și proastă administrare a patrimoniului, la asigurarea unui regim sever de economisire, să asigure aplicarea unor măsuri de prevenire și identificare a factorilor cu acțiune perturbatoare, să contribuie la încasarea la timp a creanțelor și la plata obligațiilor, la finanțarea rațională a cheltuielilor, la identificarea și mobilizarea resurselor interne, la creșterea veniturilor și rentabilității.

Înlăturarea aspectelor necorespunzătoare, reperarea prejudiciilor intră tot în cadrul funcției de control.

Controlul se poate realiza prin intermediul diferiților parametrii economico-financiari, cum sunt : prețurile, costul, profitul, impozitul, credite, etc. și poate fi din punct de vedere al momentului efectuării sale un control preventiv, un control concomitent și control postoperativ.

Funcția de control este exercitată prin departamente și persoane care diferă de la o societate la alta în funcție de forma de proprietate.

Principala formă a controlului financiar la nivelul verigilor autonome deținătoare de capital este controlul financiar propriu (control de gestiune).

La regiile autonome și societățile comerciale, în funcție de specificul organizării interne și de ierarhizarea acestora organismele prin care se face controlul de gestiune pot fi : contabilul-șef, departamentul de control financiar intern (C.F.I.), comisiile de cenzori sau alte persoane/organisme prevăzute în statut.

Controlul activității de administrare sau de gospodărire al patrimoniului trebuie să vizeze în principal următoarele obiective : respectarea regulilor generale, financiar-contabile și fiscale, asigurarea utilizării eficiente a capitalurilor și fondurilor, identificarea resurselor interne, urmărirea și asigurarea eficienței în fundamentarea programelor de producție, de investiții, prevenirea și recuperarea prejudiciilor, tragerea la răspundere a celor ce încalcă disciplina economico-financiară.

Întreprinderile pot atrage în efectuarea controlului și unele persoane sau organisme externe specializate care pot analiza unele domenii sau întreaga activitate.

Activitatea întreprinderii poate fi analizată și de bănci, în special : gradul de lichiditate; nivelul rentabilității; respectarea regimului decontărilor; volumul creditelor acordate, destinația și modalitățile de garantare; capacitatea de plată la timp a dobânzii și ratelor scadente.

Activitatea întreprinderii poate fi controlată și de organe financiare de stat (Ministerul Finanțelor, Direcția Finanțelor Publice, Garda Financiară) care urmăresc și verifică modul de fundamentare și plată la timp a impozitelor și taxelor și a altor obligații, respectarea normelor de întocmire a bilanțelor ca și verificarea de fond a activității economico-financiare a regiilor autonome și a societăților comerciale cu capital majoritar de stat.

MECANISME, FLUXURI ȘI CICLURI FINANCIARE

Prin mecanisme financiare ale întreprinderii se înțeleg metodele, pârgھیile, instrumentele și procedurile de formare și gestionare a capitalurilor. Ele au o importanță deosebită în organizarea și conducerea activității financiare și sunt puse în mișcare prin tehnici specifice ce sunt utilizate în procesele de creare și derulare a fluxurilor și ciclurilor financiare, în constituirea și utilizarea surplusurilor, în acoperirea necesarului global de finanțare.

Mecanismele financiare sunt foarte numeroase, dintre care :

- Mecanismele formării și utilizării fondurilor proprii
- Mecanismele privind autofinanțare, creditare
- Mecanismul amortizării mijloacelor fixe
- Mecanismele ciclurilor de investiție și exploatare
- Mecanismele relațiilor cu bugetul statului
- Mecanismele circuitului capitalului
- Mecanismul formării și utilizării surplusului monetar

Aceste mecanisme trebuie să fie utilizate astfel încât să se dea un impuls desfășurării unei activități raționale, asigurării rentabilității, eficienței și înlăturării riscurilor, satisfacerii necesităților de consum și întreținerii unui sistem de cointeresare și stimulare a salariaților.

O întreprindere se caracterizează prin deținerea de capital, punerea în mișcare a unei funcții de producție și participarea la schimburi cu exteriorul.

Schimburile între agenții economici se fac pe bază de monedă, dând naștere relațiilor financiare externe. Orice relație de schimb implică două transferuri: transfer de bunuri și servicii; transfer de active financiare.

Cantitățile de bunuri și monedă transferate într-o anumită perioadă se numesc fluxuri. Aceste fluxuri pot fi reale sau fizice (de bunuri și servicii) și comerciale (de monedă).

Cantitatea de bunuri și monedă existentă într-o întreprindere reprezintă un stoc.

Mecanismele financiare sunt bazate pe relația dintre fluxuri și stocuri.

Fluxurile financiare pot fi :

- fluxuri de contrapartidă
- fluxuri decalate
- fluxuri multiple
- fluxuri autonome

1. *Fluxurile de contrapartidă* se caracterizează prin înlocuirea imediată a unui activ real/fizic cu monedă și invers. Aceste fluxuri apar la achiziție cu plata imediată în numerar.

2. *Fluxurile decalate* apar atunci când fluxurilor fizice nu le corespunde imediat apariția unor fluxuri financiare. Astfel, echilibrul stocurilor este rupt, iar pentru restabilirea sa se impune apariția unui activ financiar. Acesta se materializează într-o creanță la furnizori și într-o datorie la cumpărător. Apare în cazul relațiilor de creditare comercială.

Creanța/datoria se va stinge la o dată ulterioară.

3. *Fluxurile multiple* apar în situația compensării decalajelor dintre fluxurile fizice și cele financiare. Firma apelează la un terț pentru a-și transforma creanțele în bani.

Vânzarea-cumpărarea unei creanțe reprezintă un proces financiar cu consecințe importante și care influențează desfășurarea normală a activității. Activele financiare constituie obiectul unor tranzacții a căror desfășurare este următoarea :

- bunurile vândute sunt transferate la cumpărător (flux fizic/real)
- furnizorul vinde creanța unui terț și încasează valoarea acesteia, mai puțin o anumită taxă (flux financiar)
- cumpărătorul achită datoria care este față de terț (flux financiar)

4. *Fluxurile autonome* se degajă din operațiile financiare privind acordarea de împrumuturi, având loc doar transferul de monedă. Aceste fluxuri dau naștere unor active financiare constituite din creanțe și datorii.

Unele mecanisme financiare pot fi înțelese mai bine dacă sunt cunoscute ciclurile financiare.

Un ciclu financiar este un ansamblu de operațiuni și proceduri care intervin între momentul transferului monedei în bunuri/servicii până în momentul în care moneda este recuperată.

Activitatea întreprinderii trebuie să se desfășoare astfel încât să se poată obține nu doar recuperarea volumului inițial de monedă ci și generarea unui surplus monetar.

În cadrul întreprinderii apar 3 cicluri financiare principale :

- ciclul de investiție-amortizare
- ciclul de exploatare
- ciclul operațiunilor financiare

1. *Ciclul de investiție-amortizare*

Prin investiții se crează un capital de producție de la care întreprinderea se așteaptă să contribuie la generarea unor venituri viitoare.

Investiția presupune o cheltuială imediată și de amploare și constă în transferul monedei în active fizice.

Odată creat, capitalul fizic începe să se deprecieze fizic și moral, iar procedurile, mecanismele și sistemele de amortizare au drept scop să evalueze și să recupereze această depreciere prin adăugarea ei la costurile de producție.

Suma de bani imobilizată inițial se recuperează treptat în timp ce valoarea activului înregistrat în bilanț se va micșora cu uzura.

Drept urmare, la sfârșitul perioadei de serviciu, va trebui să existe o echivalență a fluxurilor care poate fi obținută numai dacă rezultatele pot acoperi și deprecierea corespunzătoare a activelor.

2. *Ciclul de exploatare*

Reprezintă ansamblul operațiunilor desfășurate pentru a atinge obiective esențiale.

Acest ciclu cuprinde achiziționarea de bunuri/servicii, transformarea acestora în produse finite și comercializarea lor.

Procesele de exploatare trebuie să se deruleze continuu pentru a putea asigura o utilizare optimă a factorilor de producție (L și K) și stocurilor.

În fazele ciclurilor de exploatare, K îmbracă diferite forme, circulând și transformându-se permanent.

Fluxurilor reale le corespund o serie de fluxuri financiare și un ansamblu de active financiare materializate în creanțe și datorii.

3. Ciclul operațiunilor financiare

Privește operațiunile și procedurile de acordare și luare de împrumuturi și operațiunile de achiziție sau de vânzare a titlurilor de participație.

Toate aceste operațiuni dau naștere la fluxuri financiare, adică la intrări/ieșiri de monedă.

Între fluxurile inițiale și suma fluxurilor finale nu există corespondență datorită dobânzilor achitate de debitor.

NOȚIUNI PRIVIND CAPITALUL, SURPLUSUL DE MONEDĂ ȘI CEREREA DE MONEDĂ

Corespunzător celor 3 cicluri, întreprinderea dispune de diferite active care formează capitalul economic al firmei. Mărirea capitalului economic este dată de activul brut al bilanțului. Bunurile care formează activul brut participă la diferite cicluri financiare și se caracterizează prin natura lor și duratele de viață economică. Fluxurile financiare și reale modifică capitalul economic inițial, atât ca volum cât și pe structură. În sens financiar, capitalul reprezintă suma de bani adusă de asociați/acționari la care se adaugă sumele generate din activitatea proprie și mobilizate în diferite forme ale capitalului economic.

Noțiunea astfel desemnată este cunoscută sub numele de capital propriu și se poate determina prin deducerea datoriilor totale din mărirea capitalului economic. Capitalul propriu poate fi schimbat la prețul pieții care este dat de cursul bursier al acțiunilor. De aici apare și noțiunea de capitalizare bursieră care reprezintă valoarea capitalului propriu comensurată prin mecanismele pieții și nu prin înregistrările contabile. Capitalizarea bursieră se obține prin înmulțirea numărului de acțiuni comune cu cursul sau prețul acestora înregistrat la bursă.

Capitalul social este o noțiune cu caracter juridic care exprimă contribuția în numerar a acționarilor la formarea capitalului economic al firmei. Nivelul părților din capitalul social deținut de fiecare asociat îi dă dreptul de a participa la conducerea întreprinderii și la distribuirea rezultatelor. Din ciclurile financiare se crează un surplus monetar care sporește suma de bani angajată inițial.

Acest surplus provine din excedentul prețului de vânzare asupra costului total de producție și comercializare. În același timp amortizarea permite înregistrarea unui cost de producție care nu atrage nici o cheltuială. Astfel surplusul monetar poate proveni atât din profitul aferent activității de producție și comercializare cât și suma amortizării.

Constituirea activelor care compun capitalul economic necesită imobilizarea unor sume de bani iar cererea de monedă depinde în primul rând de volumul activității. Totuși, necesarul de monedă este mai mic decât suma activului brut deoarece pentru acoperirea acestuia poate fi folosit și creditul comercial precum și pasivele stabile care apar din relațiile cu diferite bugete ale statului ca și alte elemente asimilate relațiilor de încasări și plăți cu mediul extern firmei.

Necesarul de finanțare va fi acoperit în primul rând din surplusul monetar acumulat iar diferența va fi atrasă din surse externe. Necesarul de finanțare externă reprezintă cererea de

monedă a firmei față de terți, cerere care poate fi acoperită prin contractarea de împrumuturi pe termen scurt, mediu și lung, precum și prin apelul la asociați/acționari.

Din analiza acestor aspecte ies în evidență două probleme fundamentale ale desfășurării activității economico-financiare ale fiecărei firme :

- a) necesitatea echilibrării ansamblului de fluxuri referitoare la intrările și ieșirile de numerar
- b) necesitatea obținerii unei anumite rentabilități a fondurilor angajate.

Situația de echilibru care-i permite întreprinderii să asigure plata datoriilor reprezintă de fapt nivelul solvabilității și lichidității firmei de care depind autonomia și chiar existența acesteia. În plus, pe lângă necesitatea asigurării echilibrului financiar, orice decizie privind atragerea și utilizarea fondurilor trebuie să îndeplinească criteriul de eficiență și rentabilitate.

METODE DE FORMARE A CAPITALURILOR FIRMEI

Principalele metode de constituire a fondurilor necesare sunt :

- metoda aporturilor în bani și natură
- metoda autofinanțării
- metoda creditării
- metoda finanțării bugetare

1. *Aportul* presupune angajarea de către proprietarii asociați a unor capitaluri în bani sau în natură în scopul creării sau dezvoltării întreprinderii. Această metodă poate fi folosită la înființarea firmei sau cu ocazia majorării de capital. Atunci când întreprinderea este organizată ca societate, ea poate emite acțiuni în contul aporturilor acționarilor. Această metodă generează formarea fondurilor proprii.

2. *Metoda autofinanțării* dă naștere la fonduri proprii și presupune reținerea unei părți din rezultatele nete care se degajă din activitatea lor. Aplicarea pe scară largă a acestei metode este condiționată mai ales de capacitatea firmei de a realiza un profit cât mai ridicat. Tot pentru acoperirea nevoilor de autofinanțare se poate folosi și o parte din surplusul monetar care apare sub forma amortismentului înregistrat ca urmare a uzurii capitalului fix. Deși este o metodă de bază în constituirea fondurilor firmei, ea nu este mereu și suficientă, sau foarte eficientă, fiind necesară utilizarea sa alături de alte metode de finanțare. Autofinanțarea poate fi imediată sau amânată, de menținere sau de expansiune, ultimele două fiind autofinanțarea totală. În unele țări occidentale autofinanțarea totală la care se adaugă partea din profit destinată remunerării asociaților se numește de CASH FLOW. În aceste țări se calculează o rată financiară a cash flow-ului ca raport între acesta și cifra de afaceri, rată ce permite să se aprecieze în ce măsură vânzările generează sume destinate menținerii potențialului firmei, expansiunii acesteia și recompensării contribuției asociaților. Cu cât nivelul acestei rate este mai mare, cu atât capitalul de autofinanțare va fi mai ridicat. Cash flow (marjă brută de autofinanțare) cuprinde : beneficiul net, amortizarea și unele provizioane.

Avantajele autofinanțării se pot concretiza astfel :

- creșterea cointeresării firmei în obținerea de rezultate superioare
- identificarea și mobilizarea resurselor interne
- folosirea rațională a resurselor
- subordonarea dezvoltării întreprinderii față de rezultatele activității proprii
- reprezintă un mijloc sigur de acoperire financiară a necesităților întreprinderii
- protejează libertatea de acțiune a firmei, asigurându-i autonomia în gestionarea activităților sale economico-financiare

3. *Metoda creditării* este acea metodă prin care se crează fondurile împrumutate. Aceste fonduri au caracter restituibil și sunt purtătoare de dobândă. Debitorul, pentru a putea rambursa ratele scadente și dobânzile aferente, va trebui să sporească rulajul financiar,

să încerce reducerea perioadei pentru care folosește fondurile și să folosească un volum mai rațional de resurse împrumutate. Toate acestea deoarece fondurile împrumutate pot conduce și la crearea unei dependențe financiare față de creditori care le pot impune firmelor debitoare modul de utilizare a resurselor împrumutate și pot controla activitatea economico-financiară a datornicilor pentru a-și asigura recuperarea sumelor împrumutate. Un rol important în economia de piață îl au obligațiunile care au un regim special de lansare și de utilizare. Referitor la credite se impune nu eliminarea acestora, ci identificarea acelei structuri optime a capitalului total utilizat, menită să conducă la minimizarea costurilor de finanțare a activității.

4. *Finanțarea bugetară* se utilizează de obicei în cazul regiilor autonome și societăților comerciale cu capital de stat, în special la începutul activității acestora prin dotarea cu active fixe și circulante, dar și pe parcursul activității, atunci când apar unele nevoi de finanțare care nu pot fi acoperite prin resurse proprii. În condițiile aplicării unui sistem prea extins de finanțare de la bugetul statului, se pot genera consecințe negative care constau în scăderea interesului întreprinderii respective pentru desfășurarea unei activități rentabile și în creșterea dependenței față de fondurile primite de la stat.

Folosirea unei metode sau a alteia de finanțare reprezintă o problemă de politică financiară a fiecărei firme și a statului care trebuie să țină seama de condițiile concrete, precum și de dezavantajele fiecărei metode. În plus, trebuie luate în considerare aspecte precum :

- necesitatea asigurării la momentul oportun a capitalurilor;
- gradul de eficiență în folosirea fondurilor;
- cointeresarea firmei în obținerea de rezultate financiare superioare.

STRUCTURA ȘI POLITICA FINANCIARĂ A FIRMEI

Structura financiară a firmei reflectă compoziția capitalurilor acesteia. Capitalurile firmei pot fi proprii și împrumutate, cu mențiunea că cele proprii pot proveni numai din autofinanțare sau aporturi, iar capitalurile împrumutate se constituie din diverse credite pe termen scurt, mediu și lung.

Capitalurile proprii împreună cu datoriile pe termen mediu și lung formează capitalul permanent. Acesta se caracterizează printr-o stabilitate sporită în timp. Stabilirea unei anumite strategii financiare este un atribut al politicii financiare și care vizează mai multe aspecte.

În primul rând trebuie identificat un raport corespunzător între creditele pe termen scurt și capitalurile permanente. În al doilea rând, în interiorul capitalurilor permanente trebuie stabilite cea mai bună proporție între fondurile proprii și fondurile atrase. În principiu trebuie să se țină seama de tipul de finanțare care corespunde cel mai bine cu natura investițiilor sau a activelor firmei care se concretizează în investiții de natura activelor fixe și investiții în active circulante.

Activele fixe trebuie finanțate prin capitaluri permanente pentru că reprezintă nevoie stabilă pe o perioadă lungă. Însă activele circulante trebuie finanțate atât din capitaluri permanente (fondul de rulment) cât și din credite pe termen scurt. Importanța structurii financiare decurge din faptul că fondurile împrumutate exercită o influență și asupra rentabilității capitalurilor proprii (este vorba de „pârghie financiară”) precum și din necesitatea asigurării autonomiei financiare a firmei și din riscul generat de contractarea de datorii.

Structura financiară a firmei reclamă o analiză temeinică iar agenții economici și societățile bancare calculează anumite rate de îndatorare ce permit examinarea compoziției capitalurilor. Astfel, pot fi menționate :

- 1) rata de îndatorare la termen
- raportul datoriilor pe termen lung și capitalurilor proprii

- indică proporția capitalului propriu față de datoriile pe termen lung
- această rată arată dacă o firmă poate contracta datorii
- 2) rata de autonomie financiară
 - raportul dintre datoriile sau capitalurile străine la capitalurile proprii
 - cu cât nivelul ratei este mai ridicat cu atât firma este mai dependentă de creditorii săi
- 3) rata de îndatorare totală
 - raportul dintre datoria totală la fondurile totale

Mai există și : rata de acoperire a cheltuielilor financiare din excedentul brut al exploataării (E.B.E.) și rata de acoperire a împrumuturilor

Scopul firmei este de a obține profit al cărui nivel este influențat de creșterea capitalului financiar. Astfel, firma va căuta să-și maximizeze capitalului economic prin dubla decizie de investiții și finanțare. Costul capitalului se referă la toate cheltuielile de procurare și folosire a tuturor mijloacelor de finanțare, fiind un indicator ce permite selectarea investițiilor.

Costul capitalului poate scădea prin folosirea judicioasă a capitalului împrumutat, însă costul capitalului se majorează în realitate. Dacă coeficientul de îndatorare sporește peste o limită, apare pericolul insolvabilității.

Managerul firmei va determina mai întâi suma totală a necesarului de finanțare și apoi trebuie să hotărască asupra părții ca va fi finanțată din capitalul permanent și care va fi finanțată din credite pe termen scurt, cât și asupra repartiției între fondurile proprii și cele împrumutate. Buna alimentare cu fonduri reprezintă sarcina esențială a managerului financiar. În acest scop se întocmește un plan de finanțare pe termen lung care grupează utilizările de fonduri și resursele pentru a se realiza echilibrul financiar global.

Dacă resursele financiare interne nu sunt suficiente, diferența va putea fi finanțată din resursele externe (majorări de capital și datorii pe termen lung). Resursele financiare interne constituite din autofinanțare provin din profit și din amortizare, un aspect esențial al politicii financiare fiind și accelerarea procesului de recuperare a capitalului fix investit. Accelerarea amortizării întârzie impozitarea profitului și diminuarea părții impozabile. Căutarea autofinanțării optime îndeamnă firma să identifice marja cea mai înaltă a beneficiului, cheltuieli cât mai mici și să distribuie dividende cât mai mici.

Locul și rolul capitalurilor proprii în finanțarea firmei este destul de neclar. Menirea sa este de a asigura riscul în special la momentul înființării firmei. Acest capital stă la baza repartiției drepturilor asociaților. Orice majorare de capital propriu se lovește de consecințele unui triplu efect : diluarea capitalului, diluarea rezultatelor și diluarea controlului. Aceste efecte fac ca majorarea de capital să reprezinte cel mai adesea o finanțare reziduală, limitând rolul în dezvoltarea firmei. Astfel firmele sunt tentate să apeleze la împrumuturi, apărând un cost de îndatorare. Acesta crește pe măsura sporirii volumului de credite iar capacitatea de a împrumuta depinde de condițiile păstrării unui echilibru. Firma trebuie să dispună de capital de rambursare la scadență.

GESTIUNEA FINANCIARĂ

Gestiunea financiară poate fi definită ca un ansamblu de activități care concură la realizarea și ajustarea fluxului financiar și a fondurilor precum și la buna administrare a resurselor financiare ale firmei.

În plan analitic, gestiunea financiară poate fi definită ca o funcție a firmei care are drept scopuri esențiale următoarele :

- de a asigura constant firma cu fondurile necesare exploataării.
- de a controla buna utilizare a fondurilor și rentabilității operațiunilor pentru care sunt afectate aceste fonduri.

Domeniul gestiunii este foarte întins. Menținerea echilibrului fluxurilor financiare și a unui nivel minim al rentabilității utilizării fondurilor reprezintă obiectivul gestiunii. echilibrul financiar este influențat de independența sau autonomia firmei. Starea de echilibru poate fi denumită în sens restrâns lichiditate. Altfel spus, lichiditatea reprezintă un alt obiectiv al gestiunii. Menținerea lichidității depinde de mărimea surplusului bugetar care este generat de o rentabilitate corespunzătoare. Lipsa de rentabilitate, sau o rentabilitate insuficientă pun în pericol lichiditatea. Lichiditatea și rentabilitatea sunt elemente ce definesc politica generală a firmei.

Gestiunea are scopuri multiple : obținerea profitului, creșterea economică a firmei. Aceste scopuri pot fi sintetizate astfel :

- asigurarea echilibrului financiar și al lichidității;
- asigurarea rentabilității;
- creșterea activului și patrimoniului;
- asigurarea flexibilității firmei;

Scopurile gestiunii se pot controla cu mai mulți indicatori, precum :

a. nivelul fondului de rulment

b. coeficientul de îndatorare

c. rentabilitatea economică corelată cu efectul de „pârghie financiară”

d. ratele de creștere a cifrei de afaceri, a valorii adăugate, etc.

Gestiunea financiară se înscrie într-un sistem de previziune și control pentru a asigura conducerea relațiilor cu mediul înconjurător. De aceea se elaborează planuri strategice care reflectă resursele financiare și utilizările acestora.

Controlul presupune următoarele :

- să măsoare diferența dintre previziuni și realizări;
- diagnosticarea simptomelor firmei (greutățile financiare și eventualele amenințări interne/externe);
- să indice decizii colective ce au consecințe financiare directe;
- să revizuiască și să modifice obiectivele și previziunile inițiale;

Rezultă că gestiunea financiară are un domeniu foarte larg, impunând rezolvarea a 2 probleme esențiale : echilibrarea ansamblului de fluxuri financiare (încasări și plăți) și rentabilitatea folosirii fondurilor astfel încât să asigure atât remunerarea surselor cât și dezvoltarea firmei.

FUNCȚIA FINANCIARĂ A ÎNTREPRINDERII ȘI PRINCIPII DE ORGANIZARE A ACTIVITĂȚII FINANCIARE

Funcția financiară rezultă din convergența unor factori de ordin teoretic și practic. Dezvoltarea tehnicilor manageriale și a teoriei financiare a permis depășirea cadrului contabil și juridic tradițional. În prezent funcția financiară dispune de o doctrină coerentă, iar politica financiară se sprijină pe concepte specifice. Dezvoltarea firmelor a impus mobilizarea unor capitaluri foarte mari, iar diminuarea lichidității ridică probleme legate de asigurarea

necesarului de lichidități și de gestiune optimă a trezoreriei. Rolul trezoreriei iese tot mai mult în evidență în perioadele de slăbire a pieței financiare, de reducere a autofinanțării, de limitare a creditelor, etc. Analiza contabilă tradițională este completată pe baza tablourilor de finanțare, document operativ de informare, ce a devenit obligatoriu în țările avansate.

Funcția financiară este integrată în cea de conducere generală, cele mai multe informații fiind furnizate de sistemul informațional contabil. Finanțele firmei rămân strâns legate de cadrul juridic în care se înscriu relațiile cu mediul exterior. Funcția financiară are un rol operațional, un rol funcțional și unul politic.

Rolul operațional implică luarea unor decizii cu privire la colectarea capitalurilor. Acest rol vizează asigurarea fluxurilor financiare în strânsă legătură cu mediul înconjurător.

Cuprinde încasarea creanțelor și plata furnizorilor, gestiunea trezoreriei și negocierea creditelor bancare.

Rolul funcțional constă în participarea la tratarea informațiilor necesare gestiunii și acordarea de asistență celorlalte funcții ale firmei.

Rolul politic constă în integrarea constrângerilor și a restricțiilor externe care influențează activitatea firmei și de care depinde autonomia acesteia. În mod sintetic, activitatea firmei poate fi redată prin următoarele funcții :

1. funcția de producție
2. funcția de comercializare
3. funcția financiară

Aceste 3 funcții asigură legăturile materiale și financiare cu mediul extern.

Funcția financiară implică efectuarea a două categorii de activități : activități cu efecte directe asupra capitalurilor (emitere de acțiuni și obligațiuni, contractarea și rambursarea creditelor, etc.), activități cu efecte indirecte asupra capitalului (lucrări de contabilitate, analiză și control) care au însă un rol important în conducerea firmei definind cadrul de acțiune al tuturor celorlalte funcții ale firmei.

Delimitarea acestor categorii de activități reprezintă un principiu al organizării firmei care impune existența a două resorturi financiare : unul de trezorerie și unul de analiză și control. Această structurare se impune a fi realizată în întreprinderile mijlocii și mari.

Alt principiu de organizare constă în demarcarea lucrărilor de previziune și a celor de execuție, ceea ce presupune ca aceste categorii de activități să se desfășoare în compartimente diferite. O sarcină a funcției financiare constă în apărarea patrimoniului, ceea ce presupune o anumită diviziune a muncii între compartimente și posturi, astfel încât o persoană să nu dețină controlul complet asupra unei tranzacții oarecare. Pot interveni aici numeroase exemple :

- conturile trebuie verificate de către alte persoane;
- salariile să fie plătite de către persoane care nu au legătură cu întocmirea statelor de plată;
- evidența stocurilor să fie ținută de alte persoane decât cele care întocmesc facturile;

Activitatea financiară trebuie să fie astfel organizată încât să asigure în principal următoarele :

- condiții optime pentru verificarea patrimoniului;
- informarea completă a conducerii;
- observarea noilor tendințe ale fenomenelor;

Activitatea financiară are menirea să satisfacă cerințele funcțiilor financiare și cuprinde numeroase aspecte cu privire la previziune, execuție, analiză, control, etc. Între activitățile financiare mai importante intră :

- elaborarea bugetului de venituri și cheltuieli și a planurilor financiare;
- efectuarea de studii și analiza cu privire la formarea și alocarea capitalurilor;
- asigurarea efectivă a resurselor financiare necesare activității de exploatare și investiții;
- stabilirea de prețuri și tarife;
- luarea măsurilor pentru asigurarea lichidității, solvabilității, rentabilității;
- efectuarea de operații de analiză contabilă și de control financiar;

În unitățile economice se organizează și funcționează un compartiment financiar care poate fi, în funcție de mărimea firmei și de volumul de activitate, o direcție, un serviciu sau un birou.

Activitatea financiară este organizată pe resorturi cum sunt : previziune financiară, ordonări de acte, de încasări/plăți, salarizare, casierie, prețuri/tarife, etc.

Resortul de previziune financiară întocmește bugetul, contractează credite, fundamentează decizia, asigură informarea, exercită unele acțiuni de control, urmărește modul de executare al bugetului, depistează imobilizările de fonduri, asigură formarea fondurilor proprii, etc.

Resortul decontărilor se ocupă cu efectuarea de lucrări privind operații bănești care însoțesc realizarea programelor economice și a bugetului cum sunt : întocmirea documentelor de încasări/plăți, ținerea evidenței mijloacelor bănești, organizarea și controlul încasărilor/plăților, etc. Acest resort întreține legături cu băncile finanțatoare, asigură capacitatea de plată și respectarea obligațiilor bănești, ține evidența debitorilor, imputațiilor, păstrează și gestionează cecurile și alte valori.

Resortul de salarizare îndeplinește atribuții de constituire a resurselor bănești legate de drepturile de personal, calculează avansul chenzinal și alte drepturi bănești, întocmește statele de plată, efectuează controlul asupra drepturilor de personal, înregistrează reținerile salariale.

Resortul casierie gestionează numerarul, efectuează încasări/plăți, ține registrul de casă, ridică numerarul de la bancă, etc.

Resortul prețuri/tarife calculează prețurile/tarifele, face analize cu privire la evoluția lor.

Resortul analize și control financiar intern efectuează analize economico-financiare și acțiuni de control financiar sau gestionări de fond privind gospodărirea resurselor firmei.

SISTEMUL INFORMAȚIONAL FINANCIAR ȘI DECIZIA FINANCIARĂ

Desfășurarea activității financiare implică organizarea unui sistem de informații care stă la baza analizei, controlului și deciziilor. Sistemul informațional financiar al firmei cuprinde totalitatea informațiilor ce reflectă formarea, repartizarea fondurilor bănești.

Pentru obținerea unor informații de calitate este necesară folosirea unor indicatori expresivi care să reflecte fenomenele și activitatea economico-financiară a unei firme.

Dintre indicatorii cu un impact major asupra activității de decizie și gestionare aferente conducerii operaționale și strategice a firmei, menționăm : capitalul economic, capitalul social, capitalul împrumutat, capitalul permanent, profitul și ratele de rentabilitate, valoarea adăugată, costurile de exploatare, prețurile, etc.

Compartimentul financiar și conducerea firmei trebuie să fie informați la timp pentru a se lua decizii financiare oportune și corespunzătoare. Informațiile financiare se culeg din diferite documente : bilanțul contabil, balanța, bugetul.

Deciziile financiare se iau atât pe baza indicatorilor financiari primari, a celor parțiali și a celor sintetici.

DECIZIA FINANCIARĂ

Decizia financiară este o hotărâre, un proces rațional de alegere a unei linii de acțiune care se ia pe bază de analiză și informații multiple privind activitatea cu efecte directe asupra capitalului.

Decizia financiară implică alegerea unei variante sau soluții din mai multe posibile.

D.p.d.v. al complexității deciziei, acestea pot fi : curente (operative), strategice (de perspectivă).

1. Deciziile curente sunt legate de activitatea curentă și au un caracter interactiv sau repetitiv. Asemenea decizii intră în competența cadrelor ce au funcții de răspundere.

Deciziile operative au o sferă foarte largă vizând numeroase activități (ex : stabilirea și vărsarea la buget a impozitelor, contractarea și rambursarea creditelor, etc.)

2. Deciziile strategice privesc linia de urmat în desfășurarea activității pe o perioadă mai îndelungată și vizează activități de mare amploare privind formarea, modificarea, repartizarea și utilizarea capitalului, efectuarea de investiții, creșterea fondului de rulment.

În ultimă instanță, obiectivul oricărei decizii are un caracter financiar care constă în special în asigurarea lichidității, în obținerea unei rentabilități și în minimizarea riscurilor. Deciziile strategice au la bază o documentare amplă precum și folosirea unor resurse externe și interne de informații.